

Prve stalne ali občasno delujoče meddržavne organizacije v Evropi so nastale v prvi polovici 19. stoletja. Temeljni razlogi za to so bili: vse večja prometna in gospodarska povezanost naše celine ter objektivna potreba po skupnem reševanju praktičnih problemov nepolitične narave (regulacija rek, zaščita pred epidemijami itn.). Nekatere organizacije so se kasneje razvile v svetovne organizacije (za pošto, telekomunikacije, meteorologijo, zdravstvo, avtorske pravice itn.) Prva stalna meddržavna politična organizacija na svetovni ravni je nastala v Evropi - "Društvo narodov" (1919-1939), s sedežem v Ženevi. **Zamisel o združitvi Evrope po mirni poti in na podlagi demokratičnih načel** pa se je začela uresničevati šele po drugi svetovni vojni. Vse danes delujoče evropske meddržavne organizacije so bile ustanovljene tedaj pod vplivom: politične reakcije na grozote druge svetovne vojne, perečih potreb po obnovi porušene Evrope, vse večje soodvisnosti držav, pogojevanja ameriške gospodarske pomoči Evropi ter primera uspešne federacije ZDA. Druga svetovna vojna je močno okrepila privlačnost idej evropskega federalizma in parole "**Združene Države Evrope**". Tedaj je prišlo do združitve intelektualnih naporov in prizadevanj vplivnih politikov v največjih zahodnoevropskih državah. V odmevnem govoru v septembru 1946 se je Winston Churchill zavzel za ustanovitev "Sveta Evrope" kot evropske vlade. L. 1946 so na predlog grofa Condanhove-Kalergija ustanovili Evropsko Parlamentarno Unijo, 5. junija 1947 pa je zunanji minister ZDA G. Marshall obelodanil svoj načrt obnove porušene Evrope (Maršalov načrt) in pozval Evropejce naj pri tem sodelujejo med seboj. V maju 1948 je v Hagu potekal Evropski kongres z 1000 delegati iz 26 držav. Tedaj sta prišli do izraza dve različni stališči glede zaželene oblike okrepljenega evropskega sodelovanja: ustanovitev nadnacionalne državne tvorbe z neposredno izvoljenim parlamentom, vlado, generalštabom in evropsko vojsko (francosko stališče); sodelovanje

suverenih evropskih držav brez nadnacionalnih institucij (britansko stališče).

Haški kongres se je v "**Sporočilu Evropejcem**", zavzel za naslednje smotre: Združena Evropa s prostim pretokom oseb, idej in blaga; Listina o človekovih pravicah, ki bi zagotavljala svobodo misli, zborovanj, izražanja mnenj in pravico delovanja politične opozicije; Evropsko sodišče pravice, ki bi zagotavljalo spoštovanje Listine; Evropska parlamentarna skupščina, v kateri bi imeli svoje izvoljene delegate vse evropske države. Čeprav so omenjene pobude bile načelno odprte za vse evropske države je pri njihovem uveljavljanju prišlo **do ostre delitve na "Zahod" in "Vzhod"**. V l. 1948-1955 so bile ustanovljene vzporedne "zahodne" in "vzhodne" meddržavne strukture – varnostnopolitične, gospodarskopolične, ideološkopolične in pravosodne. V tej mreži evropskih meddržavnih političnih organizacij so bile nekatere večnamenske, njihovi delokrogi pa so se delno križali.

Razvoj evropskih meddržavnih političnih organizacij in institucij po letu 1945

V marcu l. 1948 je nastala najstarejša zahodnoevropska "**Organizacija bruseljske pogodbe**" (**OBP**), l. 1955 preimenovana v **Zahodnoevropsko Unijo (ZEU)**. V njo so se vključile Velika Britanija, Francija in tri države Beneluxa (Belgija, Nizozemska, Luksemburg). Bila je ustanovljena kot večnamenska organizacija za politično, obrambno-varnostno, gospodarsko in kulturno sodelovanje. Naloge OBP so v celoti ali v veliki meri prevzele: varnostnoobrambno – NATO (od l. 1949); gospodarskopolično – Evropske skupnosti (od l. 1951); ideološkokulturno – Svet Evrope (od l. 1949). Ob zaostrovanju "hladne vojne" poleti 1948 so ZDA dale pobudo za sklenitev severnoatlantskega obrambnega pakta. Pogodbo so podpisali v Washingtonu 4. aprila 1949 in so novo združenje poimenovali **Organizacija severnoatlantske pogodbe** (ang. **NATO**, fr.

l'OTAN).

NATO

Začetni skupini ZDA, Velike Britanije, Francije in treh držav Beneluksa so se priključile še Kanada, Islandija, Norveška, Danska in Portugalska. Z lobiranjem se je v ustanovno skupino vključila še **Italija**, kar je organizacijo odmaknilo od zemljepisnega poimenovanja, s članstvom Portugalske (tedaj pod diktaturo) pa od razglašenega liberalnodemokratskega poslanstva. Začetno število članic je od tedaj z 12 naraslo na današnjih 28. Od samega začetka je imel NATO dva uradna jezika in se je razvil kot dvodelna – politična in vojaškoobrambna organizacija. Politični organi NATO so nadrejeni vojaškemu poveljstvu, v njih so civilisti-visoki funkcionarji, državni uradniki in diplomati. Na seje političnih organov NATO vabijo vojake le kot svetovalce. NATO nima svojih oboroženih sil. Velika večina njegovih zmogljivosti so nacionalne zmogljivosti članic vnaprej določene za udeleževanje v večnacionalnih sestavah. V šestih desetletjih se je NATO razvil v polnokrvno mednarodno organizacijo s svojo ustanovno pogodbo, lastnostmi regionalne varnostne organizacije in osebe mednarodnega prava, stalnim sedežem, osebjem, tremi rednimi proračuni in s svojimi simboli. **NATO je srednjevelika mednarodna organizacija z enim civilnim središčem in vojaškimi poveljstvi na strateški in regionalni ravni.** Na sedežu NATO dela okrog 3000 stalno zaposlenih v NATO in okrog 2000 zaposlenih v stalnih misijah članic. NATO ima tri redne proračune – civilni, vojaški in investicijski. Prispevki članic so dogovorjeni v sorazmerju z nacionalnimi obrambnimi proračuni. Največje deleže v proračune NATO prispevajo ZDA (med 22% in 40%). Članice lahko soglasno povabijo v NATO vsako **evropsko** državo, ki je sposobna in voljna izvrševati njegovo poslanstvo. Članstvo in ozemlja članic NATO so se s časom širili od Atlantika proti Vzhodu: 1952 – Grčija in Turčija, 1955 – ZR Nemčija, 1982 – Španija, 1990 – ozemlje razpadle NDR, 1999 – Poljska, Češka

Republika, Madžarska, 2004 – Romunija, Bolgarija, Slovaška, Slovenija, Litva, Latvija, Estonija, 2009 – Hrvaška, Albanija. EU member only: Finska, Norveška, Avstrija, Irska /// NATO member only: Islandija, Švedska, Hrvaška, Albanija, Turčija. Od l. 1966 ima NATO svoj politični sedež v Bruslju, sedeža dveh vrhovnih poveljstev pa v Monsu (Belgija) ter v Norfolku (ZDA). Najvišji organ – Severnoatlantski svet (NAC) se z enakimi pooblastili sestaja na treh ravneh: državnih poglavarjev oz. predsednikov vlad (vsaka 2-3 leta) zunanjih in obrambnih ministrov (vsaj dvakrat letno) stalnih predstavnikov – veleposlanikov (najmanj enkrat tedensko). Vse države članice NATO, ne glede na velikost in vojaško moč so enakopravne pri odločanju. Niso pa enako vplivne. V NATO ne uporabljajo glasovanja in vse odločitve sprejemajo s konsenzom. Odločitev, ki jo predlaga generalni sekretar, je sprejeta, če ni nobena izmed članic temu izrecno nasprotovala. Večkrat so odločitve sprejeli ne da bi jih vse članice podpirale in glede njih ne bi imele resnih pomislekov. V delovanju NAC in podrejenih organov veljata enakopravnost držav članic in podrejenost vojaškega ustroja zavezništva civilnopolitičnemu. Od samega začetka velja nekaj nepisanih pravil za uravnavanje razmerja med ZDA in evropskimi članicami. Evropejci vedno zasedajo položaje Generalnega sekretarja, večine njegovih pomočnikov in predsednika Vojaškega odbora, Američani pa so zasedali enega ali dva položaja pomočnikov generalnega sekretarja in oba položaja vrhovnih poveljnikov. L. 2009 so ZDA enega od dveh vrhovnih poveljniških položajev prepustili francoskemu generalu. V svojem jedru je NATO obrambnovojaško zavezništvo zasnovano na medsebojnih obrambnih jamstvih (čl.5). Poleg tega je postal forum za politično sodelovanje evropskih članic z ZDA in Kanado. K temu so s časom dodali še obrambnogospodarsko, obrambnotehnološko, zdravstveno, krizno, informacijsko, parlamentarno in celo omejeno znanstveno in kulturno sodelovanje. S to večnamenskostjo in prilagodljivostjo

spremembam v okolju si lahko razložimo obstoj NATO po koncu "hladne vojne". NATO je l. 1991 "zmagal" v soočenju z Varšavskim paktom brez izstreljenega naboja. Po razpadu svojega nasprotnika je razvil novo poslanstvo – zagotovitev varnosti v širšem evroatlantskem prostoru, zunaj ozemelj članic in zunaj določil čl. 5. Povod za tovrstne posege NATO so ponudili vojne na tleh razpadle SFRJ in teroristični napadi na ZDA v septembru 2001. Tako je NATO razširil svoje delovanje na treh celinah, na sodelovanje z večimi državami v okviru "Partnerstva za mir" in tudi z drugimi partnerskimi državami.

SVET EVROPE

5. maja 1949 je bil ustanovljen Svet Evrope (ang. Council of Europe, fr. Le Conseil de l'Europe). Francija je dobila sedež SE v Strasbourgu. Danes je Svet Evrope najstarejša evropska politična organizacija, z okrog 1300 zaposlenih in proračunom EUR 180 mil. letno. Svet Evrope je SE srednjevelika meddržavna organizacija, znatno manjša od EU in NATO. Sedež SE je v Palači Evrope v Strasbourgu, ki naj bi simboliziral spravo med Francijo in Nemčijo. Palačo lahko in dejansko uporabljajo tudi druge evropske institucije. Svet Evrope so ustanovile: osem članic NATO: Belgija, Danska, Francija, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Norveška ter Velika Britanija in dve nevtralni državi Irska in Švedska, skupaj 10 držav. Krog članic se je po l. 1949 širil na preostale evropske, po l. 1990 tudi na vzhodnoevropske države. RS je vstopila v SE l. 1993. Svet Evrope povezuje danes 47 evropskih držav in 800 milijonov Evropejcev. SE ima le eno kategorijo članstva – polnopravno članstvo. SE je odprt za vse evropske kandidatke, ki spoštujejo načelo pravne države in zagotavljajo vsakomur pod njihovo oblastjo človekove pravice in temeljne svoboščine. V članstvo SE so nekaj držav sprejeli, ne da bi v celoti izpolnjevale zastavljenih meril (Romunija, Turčija, Ruska federacija). Eden od največjih dosežkov SE je bilo sprejetje Evropske

konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (1950). Njena ratifikacija je pogoj za članstvo v EU. SE oblikuje evropski politični in pravni prostor s sprejemanjem: konvencij čez 200 konvencij, priporočil, resolucij, in s podporo številnim dejavnostim v državah članicah itn. Najpomembnejša področja delovanja Sveta Evrope: Zaščita človekovih pravic, demokracije in vladavine prava, Razvoj socialne soodgovornosti in povezljivosti, Boj proti rasizmu, nestrpnosti, korupciji in drugim negativnim družbenim pojavom, Krepitev evropske identitete in kulturne raznolikosti, varovanje in razvoj evropske naravne in kulturne dediščine ter medijev, Iskanje skupnih odgovorov za interdisciplinarne probleme, s katerimi se soočajo sodobne evropske družbe. Svet Evrope ne posega v delokroga EU in NATO, delno pa se njegova dejavnost prekriva z OVSE. Svet Evrope je edina evropska meddržavna organizacija, ki že desetletja ocenjuje proces evropskega sodelovanja in delo drugih evropskih organizacij. Vloga "matere evropskih institucij", visoka kakovost strokovnih služb in politična teža Evropskega sodišča za človekove pravice dajejo visok ugled Svetu Evrope. Najvišji evropski državniki si prizadevajo vsaj enkrat nastopiti z govorom v Svetu Evrope. Svet Evrope je uspešno uveljavil tri vseevropske simbole: Evropska zastava (od l. 1955 Krog 12 zlatih zvezdic na modri podlagi simbolizira popolnost, celovitost in povezanost Evropejcev) Evropska himna (od l. 1972) kot Glasbena priredba preludije Ode radosti iz Beethovnovе Devete simfonije, od leta 1986 je tudi himna EGS. Dan Evrope (od l. 1964) 5. maj obeležujejo s kulturnimi prireditvami širom Evrope. Delno uresničene pobude – evropski denar, evropski potni list in evropska vozniška izkaznica. **Najstarejša tovrstna evropska institucija je Parlamentarna skupščina Sveta Evrope ustanovljena l. 1950. Pod sedanjim uradnim imenom deluje od l. 1973.** PS je več kot posvetovalni organ. V njej so s svojimi delegacijami zastopani vsi parlamenti držav članic. PS šteje 315 članov-delegatov in 315

njihovih namestnikov. Največje države imajo po 18 delegatov, najmanjše pa po dva. PS oblikuje priporočila Odboru ministrov, sprejema resolucije in priporočila ter voli generalnega sekretarja SE in sodnike Evropskega sodišča za človekove pravice. Sestaja se štirikrat letno na nekajdnevna zasedanja, ki so javna. **ESČP** je neodvisno pravosodno telo s sedežem v Strasbourgu. Stalno ima 47 sodnikov izvoljenih za 6 let. Sodniki delujejo samostojno. Financira ga SE iz svojega proračuna. Varuje spoštovanje Evropske konvencije o človekovih pravicah (ESČP). Poroča Odboru ministrov, ki mora skrbeti za spoštovanje in udejanjanje sodb ESČP.

OVSE

Več kot 300 let so stare zamisli o zagotavljanju varnosti in miru na naši celini z dogovorom med evropskimi državami. Med delno otoplitvijo "hladne vojne" so članice Varšavskega pakta predlagale ustanovitev regionalne varnostne organizacije, po zgledu na OZN. Predhodnica OVSE je ustanovljena l. 1975 v Helsinkih kot **Konferenca o varnosti in sodelovanju v Evropi** (KVSE). L. 1994 je bila KVSE preimenovana v **OVSE**. Dejanska pobudnica ustanovitve KVSE je bila ZSSR z naslednjimi nameni: z izločitvijo ZDA in Kanade zabit klin med članicami NATO in tako notranje oslabiti zaveznitvo; nadomestiti mirovni sporazum z Nemčijo, utrditi trajno delitev Nemčije na dve državi ter ločitev Avstrije od Nemčije; legitimirati geopolitične spremembe v Evropi po l. 1939 – teritorialno razširitev ZSSR, nove meje Poljske in komunistične režime v Vzhodni Evropi (vključno z NDR); legitimirati vojaško in politično premoč ZSSR na evropski celini ter njen nadzor nad Vzhodno Evropo. Zahod je vzhodni predlog pogojno sprejel, toda le kot zaporedje konferenc povezanih z razorožitvenimi pogajanja in ne kot mednarodno organizacijo. OVSE je danes najbolj univerzalna evroatlantska institucija s 57 državami udeleženkami. Z njo sodelujejo tudi neevropske mediteranske države in nekaj držav iz Azije. OVSE je srednjevelika organizacija, ki

na svojih sedežih zaposluje okrog 450 oseb. V terenskih misijah dela še okrog 1000 uradnikov (pretežno začasno dodeljeni diplomati in strokovnjaki, ki jih plačujejo same države udeleženke) ter okrog 3000 oseb lokalnega osebja. Seštevek proračunov za programe OVSE je okrog **Euro 170 mil.** Politična podlaga za delovanje OVSE je "Sklepna listina" iz Helsinkov (1975). OVSE za sestanke uporablja nekdanjo cesarsko palačo Hoffburg na Dunaju. V njej se sestajajo Visoki svet, Stalni svet ter Forum za varnostno sodelovanje. Glavni sedež Sekretariata OVSE se nahaja nedaleč od palače, del sekretariata pa v Pragi. Struktura KVSE/ OVSE in način delovanja sta bila od začetka zgrajena na treh skupinah držav: Države članice NATO; Države članice Varšavskega pakta; Nevtralne in neuvrščene države (NN). Vodenje OVSE je deljeno: politično jo vodi predsedujoči zunanji minister (Chairman-in-Office) imenovan za eno leto iz vrst manjših držav, po sistemu rotacije med tremi skupinami udeleženk in ob podpori "Trojke" MZZ, osrednje tajništvo vodi Generalni Sekretar, drugi organi in terenske misije OVSE imajo svoje vodje ter svoje programe in proračune z različnimi prispevnimi stopnjami držav udeleženk. **Način odločanja v OVSE:** "soglasju" vseh sodelujočih držav; v posameznih primerih lahko deluje mehanizem "soglasje manj ena država" ali mehanizem "soglasje manj dve državi". Obstojejo še trije mehanizmi za pospešeno obravnavanje in ukrepanje v primeru kriz. **Poglavitna področja delovanja OVSE so:** Preventivno delovanje na morebitnih kriznih območjih prek diplomatskega posredovanja, Sodelovanje na področju varnosti, gospodarstva, tehnologije in okolja, humanitarnem področju, na področju človekovih pravic in demokratičnih svoboščin. Nudjenje pomoči mladim demokracijam pri izvedbi volitev, delovanju varuhov človekovih pravic, urejanju zadev po ostrih spopadih. **Poglavitni dosežki OVSE:** Vidni prispevek k preseganju delitve na evropski celini med dvema blokoma (in posredno k razpadu vzhodnega bloka), k zmanjševanju napetosti,

blažitvi in preseganju kriz; Tehtni prispevek k omejitvi oboroževanja in odpravi nekaterih oborožitvenih sistemov in orožij z naše celine (strateška raketnojedrska orožja, konvencionalna oborožitev, nekatera orožja za množično uničevanje); Uveljavitev ukrepov vzajemnega zaupanja, omejevanje vojaških dejavnosti, večji pretok informacij in večja transparentnost na vojaškem področju, tudi prek režima "odprtega neba"; Vidni prispevek k procesu demokratizacije, večjemu spoštovanju človekovih pravic in svoboščin (tudi prek izvedbe in nadzora nad volitvami in delovanjem medijev) ter k postkonfliktni ureditvi razmer v nekaterih državah (BiH, Kosovo); **Pomanjkljivosti OVSE** nima pravne podlage v obliki meddržavne pogodbe; nima lastnosti osebe mednarodnega prava in deluje kot zasebna organizacija na podlagi avstrijskega prava; nima formalnega članstva (temveč so v njej le "države – udeleženke"); nima simbolov, razen loga in nima osrednjega sedeža; ima šibko središče, sorazmerno majhno število uradnikov in dokaj nepovezane organe in institucije v večih državah; **Prednosti OVSE** univerzalnost glede udeležbe držav; gibčnost in hitrost ukrepanja; širino in večplastnost delovanja ter vsestranski pristop k problemom varnosti; nizko stopnjo birokratizacije in varčnost; široka prisotnost na terenu (prek 16 misij in uradov).

Razvoj Evropskih skupnosti do ustanovitve Evropske unije

Zamisli o gospodarskem povezovanju evropskih držav v obliki prostocarinskih združenj so bile prisotne že od XIX. stoletja. Med temi je izstopala praksa nemškega Zollvereina od l. 1834. Druga svetovna vojna je okrepila privlačnost teh idej. Tesno povezovanje zahodnoevropskih držav po l. 1945 zasledimo najprej v regionalni organizaciji Belgije, Nizozemske in Luksemburga (BENELUKS). Poleg potreb povojne gospodarske obnove, vpliva "hladne vojne" in priprav na morebitno vojno z vzhodnim blokom

so gospodarskopolično povezovanje zahodnoevropskih držav po I. 1945 vzpodbudili še: strah pred ponovnim vzponom Nemčije, potreba po ureditvi njenega položaja, preprečitvi gospodarskega razsula ter levega ali desnega ekstremizma; Marshalov načrt ameriške gospodarske pomoči evropskim državam s pogojem povezovanja prejemnic; Močno ameriško podporo je tedaj užival visok francoski uradnik Jean Monnet, ki je postal idejni oče prve evropske skupnosti – predhodnice Evropske unije. Jean Monnet je predlagal podreditev premogovništva, jeklarstva in drugih panog težke industrije zahodnoevropskih držav nadnacionalni gospodarski oblasti. S tem kompromisom med prizadevanji ZDA in Francije bi rešili problem gospodarske obnove Nemčije ter hkrati preprečili oboroževalno tekmo med zahodnoevropskimi državami in dvig Nemčije kot vojaške velesile. Temeljni namen Monnetovega načrta je bil narediti novo vojno med Francijo in Nemčijo "ekonomske nemogoče in politično nepojmljivo". Francija je I. 1949-1950 prevzela vlogo pobudnice v povezovanju zahodnoevropskih držav. 9. maja 1950 je francoski zunanji minister Robert Schuman podal uradni predlog za združitev premogovništva in jeklarstva Francije in Nemčije. Predlog so poimenovali "Schumanov načrt", pa čeprav je bil njegov dejanski avtor Jean Monnet. 9. maja 1950 praznujejo kot dan evropskega združevanja. Pogajanja med ZRN, Francijo, Italijo in državami Beneluksa so bila kronana z ustanovitvijo

ESPJ

Temeljna motivacija Francozov je bila varnostna. Evropska gospodarska, politična in vojaška integracija je bila način, kako obzdati Nemčijo še preden se bo okrepila. Nemški politiki pa so želeli se otresti položaja nekdanjega sovražnika in okrepiti se, ne da bi s tem ponovno zbudili strahov pri drugih evropskih narodih. ZDA so te zamisli močno podpirale zato, da bi bolje povezali svoje evropske zaveznike in da bi preprečili ponovno krepitev ozkega

nacionalizma v Zahodni Evropi. S pogodbo podpisano 18. aprila 1951 v Parizu so ustanovili prvo Evropsko skupnost z močno izvršilno Visoko oblastjo in s sedežem v Luksemburgu. Visoka oblast je dobila dva nadzornika – Odbor ministrov in Sodišče ESPJ za primere sporov. S tem je bilo sklenjeno strateško gospodarskopolitično zavezništvo med Francijo in Z. Nemčijo, ki že šest desetletij deluje kot gonilo evropske integracije. Vojna v Koreji ter močno zavzemanje ZDA sta pospešila potek zahodnoevropske gospodarske in politične integracije. Ko so se ZDA odločile za ponovno oboroževanje Z. Nemčije, je Francija predlagala ustanovitev “Evropske obrambne skupnosti” (EDC). Vse članice, razen Z. Nemčije, bi obdržale svoja ministrstva, generalštabe in dele vojske, zahodnonemška vojska pa bi bila kot celota vključena v evropsko vojsko pod skupnim poveljstvom. EDC bi kasneje nadgradili še z Evropsko politično skupnostjo. L. 1954 pa je francoska Narodna skupščina zavrnila pogodbo o ustanovitvi EDC, Jean Monnet je nato sam odstopil z visokega položaja v ESPJ. Centralizirano uradniško upravljanje s težko industrijo šestih gospodarstev je povzročilo veliko nezadovoljstvo nemških industrialcev. Prva skupnost ni prinesla pričakovanih gospodarskih učinkov. Izkušnja v upravljanju transnacionalnih trgov pa se je pokazala kot koristna za kasnejše gospodarsko-politično povezovanje evropskih držav. Na tem razpotju je prišlo do političnega razdora v tokovih zahodnoevropske integracije. Velika Britanija se ni priključila ESPJ, ker je zavračala centralizirano uradniško upravljanje in nadnacionalno ureditev. Čeprav je bila V. Britanija najtesnejša ameriška zaveznica, so ZDA tedaj močno podprle francoski pristop, saj je obetal močnejše gospodarsko in politično povezovanje v Zahodni Evropi kot podlago NATO. Po slabih rezultatih ESPJ so pobudo prevzele države BENELUKS-a. S podporo ZRN je Belgija predlagala ustanovitev carinske unije. Zaradi zadržanosti Francije so predlogu dodali skupno kmetijsko politiko (Common Agricultural

Policy – CAP) z velikimi podporami kmetijstvu ter posebno skupnost za področje jedrske industrije. S tem bi okrepili položaj kmetijstva Francije ter omogočili nadzor nad jedrsko industrijo ZRN. Oslabljena Francija je to ponudbo naposled sprejela. L. 1957 so v Rimu ustanovili dve novi skupnosti: Evropsko gospodarsko skupnost - European Economic Community (kr. EGS, ang. kr. EEC) in Evropsko skupnost za atomsko energijo – European Atomic Energy Community (EAEC), ki sta začeli delovati l. 1958. Vsaka izmed treh evropskih skupnosti je imela podobno strukturo organov, osrednji organ EGS pa so poimenovali bolj skromno - Komisija. Za njen sedež so določili Bruselj. Z ustanovitvijo EGS se je močno zmanjšal pomen prve skupnosti, tretja pa ni nikoli dobila izvršilnih pristojnosti.

Evropska gospodarska skupnost (EGS):

EGS je z leti postala delujoča **carinska unija s skupno zunanjo carinsko zaščito, kmetijsko politiko, politiko konkurence, kasneje s prometno in drugimi gospodarskimi politikami**. S tem je EGS ustvarila **področje prostega pretoka blaga in kapitala, kasneje tudi delovne sile in storitev**. EGS je kmalu po ustanovitvi pokazala odlične rezultate in dvakrat višjo gospodarsko rast kot ZDA in VB. S tem je postala privlačna tudi za druge evropske države. Od ustanovitve treh Evropskih skupnosti je njihov razvoj potekal nepravolinijsko z vzponi in padci ob premagovanju notranjih kriz. Razvoj je imel več vidikov:**1. institucionalne spremembe**;povečanju števila institucij treh integracij;združitvi le-teh v Evropski gospodarski skupnosti; krepitvi vloge Sveta ministrov, parlamentarne skupščine in drugih, institucij, zmanjšanje politične vloge Komisije hkrati s krepitvijo njene izvedbene, upravne, finančne in nadzorne vloge; znatnem povečanju uradništva in odhodkov za njegovo vzdrževanje.**2. poglobitev sodelovanja med članicami**;krepitev pravnih podlag za sodelovanje skupnosti in močno povečanje obsega zakonodaje ES;po vsaki novi temeljni pogodbi prirastek področij integracije, njihovo

širjenje na negospodarska področja; postopna krepitev skupnostnih funkcij in temu ustrezne razvejanosti organov Evropskih skupnosti.

3. porast članstva; od 6 do današnjih 27.

4. razširitev sodelovanja z zunanjim okoljem. širjenje kroga pridruženih članic in držav s katerimi so imeli skupnosti posebne oblike okrepljenega sodelovanja; institucionalizacija rednega kolektivnega sodelovanja z drugimi velesilami (ZDA, RF, Kitajska) ter z regionalnimi skupinami držav na drugih celinah; širjenje kroga držav prejemnic gospodarske, tehnične in humanitarne pomoči.

EGS je l. 1993 prerasla v današnje Evropsko unijo – najmočnejši svetovni trgovinski blok. L. 2009 je EU tudi pravno nasledila EGS. Najstarejša evropska skupnost – ESPJ je prenehala pravno obstajati l. 2002 s potekom veljavnosti prve ustanovne pogodbe. Tretja, **Evropska skupnost za atomsko energijo – EURATOM** še obstoji v povezavi z Evropsko unijo, toda je od nje veliko šibkejša in bistveno manj pomembna. **Britanski izziv** Namesto kartela težkih industrij je V. Britanija l. 1956 predlagala ustanovitev evropskega prostotrgovinskega območja, toda le za industrijske izdelke, brez skupne kmetijske politike in prvin političnega federalizma. Ta predlog je bil privlačen za močno izvozno usmerjena gospodarstva skandinavskih držav, Beneluksa in tudi za nemške industrialce. L. 1960 so **Velika Britanija, Švica, Švedska, Danska, Norveška, Portugalska in Avstrija** v Stockholmu ustanovile **Evropsko združenje za svobodno trgovino (European Free Trade Association – EFTA)**. Kasneje so se njim pridružile še **Finska, Islandija in Lihtenštajn**. Tako se je okrog V. Britanije izoblikovala močna alternativa EGS. V njej so bile države tesno gospodarsko povezane z V. Britanijo ter evropske nevtralne države. EFTA ima zelo majhno uradništvo in proračun, ne izvaja nobenih programov subvencij in nima nadnacionalnih lastnosti. Na položaju predsedujočega v Svetu rotirajo članice vsakih šest mesecev. Članice so enakopravne in

sklepe sprejemajo soglasno. Sedež Sveta ministrov, Sekretariata in Sodišča EFTA je v **Ženevi**. V tekmovanju med Evropskimi skupnostmi in EFTA je izid odločila gospodarsko najmočnejša zahodnoevropska država ZRN. Njena vlada se je iz političnih razlogov, upošteva želje ZDA ter v nasprotju z mnenji svojih gospodarstvenikov odločila za dolgoročno strateško partnerstvo s Francijo. S to odločitvijo in z uspehi EGS se je tekmovanje z EFTA končalo v korist Evropskih skupnosti. K temu izidu je močno prispevala V. Britanija, ki je kmalu oddala prošnjo za prestop v EGS. Vse večja gospodarska teža EGS in želja britanskih politikov, da politično soodločajo na evropski celini, sta bila poglavitna razloga. Francoski predsednik Charles de Gaulle je dolgo preprečeval vstop V. Britanije, ki jo je imel za "trojanskega konja" ZDA. Zaradi francoskega veta je V. Britanija 12 let ostala pred vrati EGS. Šele po odstopu generala s položaja predsednika so V. Britanijo l. 1973 naposled le sprejeli v EGS. V. Britaniji so v l. 1973 – 1995 sledile še Danska, Portugalska, Švedska, Finska in Avstrija. Po teh izstopih so v EFTA ostali le Švica, Norveška, Islandija in Lihtenštajn. Tudi Islandija bo predvidoma prestopila v EU l. 2013. Od l. 1994 tvorita EU in EFTA (brez Švice) Evropsko gospodarsko območje – European Economic Area (EEA). V EEA velja prost pretok industrijskih izdelkov, ni pa prostega pretoka kmetijskih pridelkov, storitev, delovne sile in naseljevanja, ob brezviznem režimu za potovanja. Za te ugodnosti prispevajo članice EFTA v nekatere sklade in programe EU.

Članice EFTA so gospodarsko močnejše povezane z EU kot med seboj in tri so tudi vstopile v "šengenski režim". Sovjetski izziv – Svet za vzajemno gospodarsko pomoč (SEV) V januarju 1949 je bil v Moskvi ustanovljen Svet za vzajemno gospodarsko pomoč (rus. Sovet za ekonomičeskuju vzaimopomošč – rus. kr. SEV, ang. Council for

Mutual Economic Assistance – ang. kr. CMEA ali COMECON). Sovjetska pobuda je pomenila ideološki, gospodarski in politični izziv Zahodu in svetovnemu kapitalizmu. Ustanovne članice SEV so bile Sovjetska zveza, Poljska, Čehoslovaška, Madžarka, Romunija in Bolgarija. Njim sta se pridružili še Albanija in Nemška demokratična republika. Jugoslavije med članice niso povabili. Jedro SEV je tedaj občutno presegalo prvo Evropsko skupnost glede števila članic (osem proti šestim), skupnega prebivalstva (približno dvakrat) in še bolj pa glede državnih teritorijev (več kot desetkrat). S sprejetjem Mongolije (1962), Kube (1972) in Vietnama (1978) - se je članstvo v SEV razširilo še v Azijo in Latinsko Ameriko. V SEV so povabili LR Kitajsko in S. Korejo. Okrog l. 1980 je štel SEV deset polnopravnih članic: Sovjetsko zvezo, šest vzhodnoevropskih članic in tri neevropske članice. SFRJ je od l. 1962 imela status pridružene članice, delovala pa je skoraj kot polnopravna članica. **Uradni namen SEV** je bil od začetka omejen le na gospodarskopolitično sodelovanje med državami s planskim gospodarstvom. Ta namen se je izrazito razlikoval od namena Evropskih skupnosti. Ustanovna listina SEV je tudi razglasila prostovoljnost sodelovanja v posameznih programih in »suvereno enakopravnost držav članic« kot temeljni načeli delovanja. Pod vplivom uspehov EGS so sodelovanje kot temeljni namen SEV kasneje dopolnili z smotrom integracije gospodarstev držav članic ter s programom skupnega znanstvenega in tehnološkega razvoja. **Na svojem vrhuncu je SEV povezoval gospodarstva desetih članic na treh celinah s skupnim prebivalstvom 450 milijonov. S približno 1/3 svetovne industrijske proizvodnje je SEV občutno presegal tedanjo EGS.** Poglavitno gonilo SEV so bili interesi komunističnih režimov združenih okrog in odvisnih od Sovjetske zveze. Ne glede na razglašeno enakopravnost držav članic je SEV deloval predvsem v skladu z zunanjo in gospodarsko politiko vodilne države. Pri tem je

vseskozi krepil gospodarsko in tehnološko odvisnost manjših članic od Sovjetske zveze. **Najvišji organ SEV** je bilo vsakoletno zasedanje **Sveta** na ravni ministrov za gospodarstvo. Njemu je bil podrejen **Izvršni odbor Sveta**, ki je redno zasedal štirikrat letno na ravni namestnikov ministrov za gospodarstvo. Uradniško strukturo - Sekretariat SEV v Moskvi je vodil Generalni sekretar SEV, vedno visok sovjetski uradnik, velika večina zaposlenih so bili tudi sovjetski državljani. Dominantni položaj Sovjetske zveze znotraj SEV ni imel podlage le v njeni veliki vojaški in politični premoči, temveč se je odražal tudi v načinu delovanja SEV. Zato ni nikoli razvil močnega večnacionalnega uradništva ter mreže institucij in dejavnosti zunaj svojega uradniškega središča v Moskvi. Sovjetski poizkusi vpeljati dolgoročno »socialistično mednarodno delitev dela« med članicami so naleteli na odpor manjših članic. Manjše članice so v taki "delitvi dela" videle nevarnost za lastno pospešeno industrializacijo. Razglašena enakopravnost članic, možnost neudeležbe v projektih ter odsotnost naddržavne pravne regulative so jim omogočale, da z zavlačevanjem sabotirajo sovjetske namene. SEV ni nikoli zaživel kot relativno avtonomna in na ekonomskih interesih zasnovana meddržavna integracija, s svojo zakonodajo. Tesna povezanost SEV s sovjetsko nadoblastjo v Vzhodni Evropi in z avtoritarnimi komunističnimi režimi ga je naposled politično pokopala, skupaj z Varšavskim paktom. Projekt "socialistične" ekonomske integracije centralnoplanskih gospodarstev ob zavračanju načel tržnega gospodarstva se je izkazal kot neuresničljiv. S tem je l. 1991 dokončno propadel sovjetski izziv Evropskim skupnostim.

EVROPSKA UNIJA

EU je največja meddržavna organizacija na svetu z ozirom na število osebja in letni proračun. Ustanovljena s podpisom "Pogodbe o Evropski uniji" (PEU), uveljavljene s 1.11.1993. Število članic: 27 držav. Sedeži poglavitnih organov EU so v Bruslju,

Strasbourg, Luxembourg in Frankfurtu. Simboli: prevzeta simbola Sveta Evrope (zastava in himna). EU nima grba. Uradni jeziki: 24 jezikov držav članic. Glavna delovna jezika – angleščina in francoščina. Pravna podlaga, smotri in načela delovanja: EU je zelo samosvoja in spreminjajoča se tvorba. Njeni temeljni smotri in vrednote so mir, svoboda, varnost, pravičnost človekove pravice, temeljne svoboščine in pravna država. Kot njena temeljna načela delovanja so razglašena enakopravnost državljanov in držav članic, predstavniška in participativna demokracija, preglednost in subsidiarnost delovanja. EU ima zelo zapleten ustroj institucij in organov, ki jo umešča med mednarodno organizacijo in ohlapno konfederacijo s prvinami nadržavnosti. Za razliko od drugih mednarodnih organizacij ima Evropska unija parlament, obvezujočo zakonodajo, sodišča, diplomatska predstavništva pri drugih državah in mednarodnih organizacijah ter državljanstvo. Za razliko od nacionalnih držav pa nima EU ustave, državnih simbolov, svoje vojske in policije. EU pravno sloni na zaporedju temeljnih ustanovnih, dopolnilnih in izvedbenih meddržavnih pogodb od "Pogodbe o ustanovitvi Evropske gospodarske skupnosti" ali Rimske pogodbe (1957). Naslednja najpomembnejša je bila "Pogodba o Evropski uniji" ali Maastritska pogodba (1992). Tej sta sledili dve dopolnilni pogodbi sklenjeni v Amsterdamu (1997) in Nici (2002). Poizkus smiselno povezati in združiti vsa temeljna besedila v enotni "Pogodbi o ustavi za novo Evropo" oz. Ustavni pogodbi (2004) pa se je l. 2007 ponesrečil. Večino določil Ustavne pogodbe so vnesli v zadnjo, Reformno oz. Lizbonsko pogodbo (2007). Z njo so dopolnili "Pogodbo o Evropski uniji" (PEU) in so dopolnjeno "Pogodbo o ustanovitvi Evropske skupnosti" preimenovali v "Pogodbo o delovanju Evropske unije" (PDEU). Poleg dveh temeljnih pogodb (PEU, PDEU) sodijo v pravne temelje EU še "Listina o človekovih pravicah", 37 protokolov, 65 deklaracij o posameznih vprašanjih in drugi pravni akti. Slednji se delijo

na 3 zvrsti obvezujočih pravnih aktov (uredbe, direktive in sklepi) in 2 zvrsti neobvezujočih pravnih aktov EU (priporočila, mnenja). Celotna zakonodaja EU obsega prek 100 tisoč tiskanih strani. Uredbe (regulation) so neposredno zavezujoče in uporabne članice. Direktive so okvirni predpisi, ki jih je treba prenesti v nacionalno zakonodajo. Sklepi so neposredno zavezujoči za naslovnika. Načelo subsidiarnosti narekuje ukrepanje na najnižji možni ravni odločanja združljivo z učinkovitim doseganjem smotrov z sprejetjem novih pogodb in dopnila k obstoječim predlagajo posamezne članice oz. Komisija EU, o njih odločajo vse članice na medvladnih konferencah oz. konvencijah. Podpisujejo jih na skupnih zasedanjih Evropskega sveta in Sveta EU, ratificirajo pa v nacionalnih parlamentih (v nekaterih članicah tudi po referendumu) in ne v Evropskem parlamentu (ker EU ni federacija). Z množico pravnih aktov so članice prenesle na EU del (in ne celotno) izvajanja svojih suverenih pravic. Tako je bil vzpostavljen lastni pravni red EU, Leta je zunaj sistema javnega mednarodnega prava navzlic nekaterim skupnim načelom. V neobvezujoči deklaraciji pripeti k PEU je razglašeno načelo primata zakonodaje EU nad nacionalnimi zakonodajami članic, ki ga je v svojih rabsodbah že uveljavilo Evropsko sodišče pravice. Institucionalni ustroj EU se je postopno in brez vnaprejšnjega načrta razvil iz ustroja EGS, v katerem je močna Komisija združevala več zvrsti pristojnosti.

Tako je prišlo do prepletanja in delnega prekrivanja pristojnosti med njenimi institucijami in organi. V sistemu institucij EU tudi danes ni jasne delitve treh vej oblasti – zakonodajne, izvršilne in pravosodne, kar štejejo za nujno obeležje demokratične vladavine. EU ima 4 poglobitve politične institucije. Evropski svet – protokolarno najvišja institucija in oblika sodelovanja držav – članic, ki ima politično usmerjevalno vlogo, toda brez zakonodajnih pristojnosti. Evropski parlament – zakonodajalec

in politični nadzornik nad Komisijo in proračunom. Svet EU – najvišja zakonodajna in izvršilna institucija EU (“politična vlada”) Komisija EU – izvedbena zakonodajna, najmočnejša uradniško-izvršilna in nadzorna institucija, z daleč največjim številom stalno zaposlenih in največjim proračunom (“uradniška vlada EU”); Evropsko sodišče pravice (27 sodnikov); Mandat 6 l., ponovljiv; Luxembourg, 850 osebja Računsko sodišče (27 članov); Mandat 6 l., ponovljiv; Luxembourg, 500 osebja Čez 40 Agencij in Uradov na ozemljih večih članic. Delegacije Službe EU za zunanje delovanje Okrog 130 v državah nečlanicah in mednarodnih organizacijah. Evropska centralna banka (Guverner in guvernerji nacionalnih bank); Neponovljiv mandat guvernerja 8 l.; Frankfurt, 1.000 osebja. Evropska investicijska banka (27 članov upravnega odbora); Luxembourg, 850 osebja. Odbor regij (344 članov) Bruselj. Ekonomsko socialni odbor (317 članov) Bruselj. **Članstvo v EU**: EU ima eno vrst – polnopravno članstvo držav. Nekaj deset nečlanic ima z EU sklenjene pogodbe o asociaciji, ki pa nima kakovosti članstva. Vsaka evropska država se lahko poteguje za sprejem v članstvo, če spoštuje temeljne vrednote EU. Dejanski, sicer izrecno ni navedeni pogoj je članstvo v Svetu Evrope, polnega soglasja glede evropskosti nekaterih držav (recimo, Turčije) pa ni. Za začetek postopka sprejema mora zainteresirana država oddati prošnjo vladi države predujoče v Svetu EU in o prošnji obvestiti Evropski parlament in nacionalne parlamente. O sprejetju prošnje in podelitvi statusa kandidatke odloča Svet EU z navadno večino. Pred tem se posvetuje s Komisijo EU ter mora pridobiti soglasje Evropskega parlamenta in upoštevati tim. kopenhagenska merila: demokratična ureditev, pravna država, človekove pravice, varovanje manjšin, tržno gospodarstvo, sposobnost izpolnjevati obveznosti članstva, privrženost politični in gospodarski uniji. Svet EU lahko zastavi še dodatna merila. V primeru nadaljevanja postopka predlaga Komisija v obravnavo več kot 30

področnih poglavij zakonodaje EU in izdela svojo analizo stanja, pogojev in rokov za vstop kandidatke v pravni sistem EU. Komisija vodi pogajanja po vseh poglavjih, o tem sproti poroča Svetu EU in Evropskemu parlamentu ter je po zaključku pogajanj priporočilo (ali ne) Svetu EU sprejem nove članice.

Evropski svet (European Council)

Evropski svet se je razvil iz občasnih zborovanj državnih poglavarjev in predsednikov vlad prve šesterice, ki so se sestajali od l. 1957. Kot redna oblika delovanja pa je nastal l. 1974. Poleg vloge simbola večje povezanosti članic je bil temeljni smoter odprava blokad v delovanju Sveta ministrov. Evropski svet je dolgo bil le protokolarno najvišja oblika rednega sodelovanja držav-članic brez izvršilnih pristojnosti in uradnega statusa. Zaradi porednosti običajno dvodnevni zasedanj (4 – 6 na leto), časovnih in organizacijskih omejitev, je Evropski svet v svojih sklepih večinoma le spodbujal, potrjeval, pozdravljal, podpiral itn. odločitve in dokumente sprejete v Svetu EU ali v Komisiji. 1. 12. 2009 z uveljavitvijo Lizbonske pogodbe je bil Evropski svet iz oblike sodelovanja povzdignjen v najvišjo institucijo EU, neke vrste kolektivnega poglavarja ohlapne konfederacije. Namesto vsakih šest mesecev rotirajočih predsedujočih ima Evropski svet od l. 2009 svojega stalnega predsednika. Imenoval ga je sam Evropski svet in niso izvolili ne volivci in ne Evropski parlament. Njegov mandat je dve in pol leti, z možnostjo ponovitve mandata.

Predsednik ESveta = Herman van Rompuy. Ritem rednih zasedanj Evropskega sveta se je že pred desetletji ustalil v povezavi z rotacijo na položaju predsedujočega v Svetu (ministrov) EGS/EU. Evropski svet se redno sestaja v Bruslju, dvakrat med vsakim šestmesečnim predsedovanjem v Svetu EU. Poleg rednih zasedanj so možna, s soglasjem vseh članic, izredna zasedanja Sveta v Bruslju ali drugje. Sestava Evropskega sveta se razlikuje od sestave Sveta EU, je variabilna, njegov mandat je časovno neomejen. Zasedanja sklicuje in vodi predsednik. Države

članice zastopajo državni poglavarji (predsedniki), v kolikor so hkrati vodje izvršilne oblasti, oziroma predsedniki vlad. Poleg teh sodelujeta predsednik Evropske komisije in Visoki predstavnik za zunanje zadeve, toda brez glasovalne pravice. Sedežni red sledi in se premika v smeri urinega kazalca v skladu z razporeditvijo predsedovanj članic v Svetu EU. Na začetku vsakega zasedanja Evropski svet nagovori predsednik Evropskega parlamenta, ki predstavi večinska stališča in predloge evropskih parlamentarcev glede temeljnih dilem v delovanju EU. Zasedanja Evropskega sveta so bolj poredka od zasedanj Sveta, manj formalna, z zelo omejenim številom prisotnih, brez prisotnosti medijev v sami dvorani. Vsebina razprave je zaupne narave. Evropski svet sprejema načela in splošne smernice za delovanje EU ter odloča o skupnih strategijah. Sklepe pripravljajo in usklajujejo v organih Sveta, ob sodelovanju s Komisijo in državo predsedujočo v Svetu EU. Na zasedanjih v njih vnašajo le manjše popravke. Evropski svet nima zakonodajnih pristojnosti. Zato njegove sklepe večkrat razglašajo kot sklepe Sveta EU na ravni državnih voditeljev, s sopodpisom zunanjih ministrov. Na zasedanjih Evropskega sveta razglašajo nove pogodbe in druge najpomembnejše odločitve EU. Tudi zato so ta zasedanja najbolj medijsko odmevna. Sklepe predstavlja predsednik Evropskega sveta na tiskovni konferenci, ter o njih redno poroča na plenarnem zasedanju Evropskega parlamenta v Strasbourgu. S tem blažijo napetosti s to institucijo, ki Evropskega sveta ne nadzoruje. Z uveljavitvijo Lizbonske pogodbe 1. 12. 2009 je dobil Evropski svet svoj sedež (zaenkrat v prostorih Sveta EU), manjši urad predsednika, svoje osebje in postavko v proračunu EU. Za večino potreb Evropskega sveta skrbi osebje Sveta EU. S svojim rednim delovanjem je Evropski svet zmanjšal politično težo tako Sveta EU kot tudi Komisije EU.

Svet Evropske unije (Council of EU)

Poslopje Justus Lipsius - sedež Sveta EU v Bruslju. Svet EU deluje v večih sestavah, pravno

pa je ena sama institucija. Zasedanj Sveta se udeležuje po en ali dva ministra iz vsake vlade članic EU. Od tem, ki so na dnevnem redu, je odvisno, kateri minister se bo udeležil sestanka. Isti minister lahko zastopa svojo državo v več kot eni formaciji Sveta. Vsak minister v Svetu predstavlja in zavezuje svojo vlado. Svet zaseda redno večinoma v Bruslju, nekajkrat letno v Luksemburgu, nekaj neformalnih zasedanj pa opravljajo v predsedujoči državi. Vsega skupaj opravi Svet EU letno 75 - 80 zasedanj v desetih sestavah, vsaka od treh do 15-krat letno. Med formacijami Sveta ima največji razpon pristojnosti Svet za splošne zadeve (GAC), ki lahko sprejema odločitve s področij drugih, specializiranih formacij. Dejansko pa GAC ni najpomembnejša formacija. Zaradi splošne krize si je veliko vlogo pridobila Evroskupina finančnih ministrov, s predsednikom vlade Luksemburga J. – C. Junckerjem na čelu. Svet EU v vseh njegovih sestavah, razen Sveta za zunanje zadeve, vodijo predstavniki (ministri) predsedujoče države. Predsedovanje v teh sestavah kroži vsakih 6 mesecev (1. januar – 30. junij, 1. julij – 31. december) v dogovorjenem zaporedju in ne po abecedi. Glede predsedovanja so članice razvrščene v skupine treh tako, da nobeni večji državi ne sledi večja in nobeni manjši nobena manjša. To omogoča usklajevanje programov znotraj trojk in pomoč manjšim članicam. Sedežni red na zasedanjih sledi zaporedju predsedovanj in se premika turnusno v smeri urnega kazalca. Država predsedujoča ima ob mizi dve delegaciji. V dvorani so poleg delegacij prisotni uradniki Sveta in Komisije, skupaj do 200 oseb. Glasujejo pa le ministri oz. njihovi zastopniki. Vloga predsedujoče države je zelo kadrovsko zahtevna, saj mora poskrbeti za predsedovanje v čez 160 izvedbenih telesih (odborih, pododborih itn). Od predsedujoče države se pričakuje, da svojo vlogo opravlja nepristransko, v skupnem interesu EU in je ne izrablja za svoje ožje interese. Tudi zato načrtuje teme zasedanj najmanj eno leto naprej, največji del priprav pa opravijo mednarodni uradniki Sveta EU. Po

zadnjih spremembah je bila vloga Predsedujočega Svetu EU zmanjšana z imenovanjem stalnega Predsednika Evropskega sveta in z okrepljeno vlogo Visokega predstavnika za zunanje zadeve in varnostno politiko. **Od 1. decembra 2009 predsedujoča država vodi vse razen Sveta za zunanje zadeve (FAC).** Zaradi tega so ostala nihanja v prioritetah delovanja EU na večih področjih, ki jih naj bi zmanjševali skupni programi v skupinah treh predsedujočih držav. Večina odgovornosti Sveta se nanaša na področja delovanja, glede katerih so se države članice odločile združiti izvrševanje svoje suverenosti in delegirati pristojnosti odločanja institucijam EU. **Svet EU, v sodelovanju z Evropskim parlamentom izdaja uredbe, direktive, sprejema proračun EU, druge sklepe, deklaracije, izjave in ratificira pogodbe EU,** usklajuje zunanje in varnostne politike članice ter sodelovanje nacionalnih sodišč in policij. Seje Sveta so odprte za medije, kadar razpravlja in odloča o zakonodajnih aktih. Preostali del zasedanj je zaprt in o njem objavljajo le skopa sporočila. Zaradi očitkov o nezadostni preglednosti in demokratičnosti dela Sveta so za medije delno odprli seje, vpeljali redno poročanje Evropskemu parlamentu in javnosti ter okrepili vlogo nacionalnih parlamentov pri pripravi predlogov zakonodaje. Seje Sveta pripravljajo na rednih (tedenskih) sestankih veleposlanikov – stalnih predstavnikov (**COREPER**), na sejah približno 35 delovnih skupin ter številnih podskupin in pododborov. Letno opravijo okrog 4000 sestankov. Za vsa administrativna opravila skrbi Generalni Sekretariat Sveta EU na čelu z Generalnim Sekretarjem. V osmih generalnih direktoratih in skupnih službah Sveta je zaposlenih okrog 3500 mednarodnih uradnikov ter manjše število delegiranih diplomatov. **Evropski parlament dela Sveta EU ne nadzoruje.** Vsak minister – član Sveta EU odgovarja svojemu nacionalnemu parlamentu in državljanom, ki jih ta parlament zastopa. To naj bi zagotavljalo demokratično legitimnost delovanja Sveta. V praksi pa je

nacionalni parlamentarni nadzor nad delom Sveta EU zelo šibak in večinoma naknadni.

Komisija (Commission) EU

Komisija je najvišja uradniška institucija EU, ki združuje več zakonodajnih, izvršilnih in nadzornih pristojnosti ter stalno skrbi za delovanje EU kot celote. Izraz "Komisija" pomeni dvoje. V prvem pomenu se nanaša na 27 članov vodilnega kolegija (Komisije). Izraz se nanaša tudi na celotno institucijo in njeno uradniško osebje. Neuradno člane Komisije imenujejo "komisarji". V svojih državah so pred tem imeli položaje ministrov različnih političnih barv, nekateri pa tudi predsednikov vlade. Komisarji so zavezani delovati v interesu Unije kot celote. Komisijo imenuje Evropski parlament vsakih pet let, najkasneje v šestih mesecih po volitvah, po naslednjem postopku: Vlade držav članic na ravni Evropskega sveta se dogovorijo glede novega **predsednika Komisije**. Ta predlog mora potrditi Evropski parlament, Mandatar za predsednika Komisije izbere **26 kandidatov** za člane Komisije, Odbori parlamenta opravijo pogovore z vsemi kandidati in o njih podajo svoje mnenje. **Parlament obravnava predloge in lahko zavrne nekatere kot neustrezne. Parlament glasuje o celotnem seznamu "kolegija". Za izvolitev je potrebna 2/3 večina.** Predsednik dr. José Manuel Barosso. Komisija je kolektivno odgovorna Evropskemu parlamentu, ki jo lahko odstavi z najmanj 2/3 izglasovanjem nezaupnice, **odstavitev posameznih komisarjev ni možna. V preteklosti je sama odstopila ena Komisija.** Komisarji se udeležujejo sej Evropskega parlamenta, zagovarjajo svoje delovanje o odgovarjajo na vprašanja. Lizbonska pogodba je znatno okrepila in delno spremenila naslov **Visokega predstavnika za zunanje zadeve in varnostno politiko**, ki združuje pristojnosti podpredsednika Komisije, komisarja za zunanje zadeve stalnega predsedujočega v Svetu za zunanje zadeve in vodje Službe EU za zunanje delovanje. Poleg Visoke predstavnice ima Komisija še 4 podpredsednike. Osrednji aparat Komisije

sestavljajo 26 generalnih direktorats (po področjih) in 10 skupnih služb. V osrednjem aparatu in drugih službah je zaposlenih približno 33.000 oseb. Vsak komisar praviloma nadzoruje en generalni direktorat in svoj kabinet. Predsednik Komisije razporeja področja med Komisarji. Vse sestavine Komisije povezuje Generalni sekretariat. Komisija se sestaja vsako sredo v Bruslju ter ob robu zasedanj EP v torkih v Strasbourgu. Sejam kolegija predhodijo v ponedeljkih sestanki šefov kabinetov, na katerih usklajujejo stališča. Usklajevalne postopke nadzoruje Generalni Sekretar Komisije. Za vsakodnevno delo Komisije skrbijo uradniki, strokovnjaki ter številno drugo osebje. Komisija uporablja v svojem delu predvsem angleščino in francoščino. Seje so zaprte za medije. Komisija je strokovno in informacijsko središče integracije, od katerega sta odvisna tako Svet EU kot Evropski parlament, in gonilna sila ("srce") v sistemu EU. Ima izključno pristojnost predlaganja zakonodaje EU v okviru pristojnosti iz nekdanjega "prvega stebra"). Komisija je sama z več kot sto akti letno količinsko največji zakonodajalec EU.

Komisija:

- Svetu in Parlamentu podaja zakonodajne predloge (uredb, direktiv, odločb) ter spremenjene in dopolnjene predloge,
- samostojno sprejema direktive, uredbe, odločbe, priporočila, mnenja itn,
- obelodanja sporočila, memorandume, poročila in delovne dokumente.

Poleg tega Komisija še:

- odgovarja za uresničevanje odločitev Evropskega parlamenta in Sveta EU ter
- nadzoruje izvajanje politike EU;
- varuje pravni red EU (skupaj s sodiščem Evropskih skupnosti);
- sodeluje pri predstavljanju Evropske unije na mednarodnem prizorišču.

Poleg omenjenih opravlja Komisija še informacijsko, svetovalno, inšpekcijsko, in posredniška funkcije.

Komisija tudi vodi pogajanja z drugimi državami za sklenitev sporazumov.

Poglavitni viri moči Komisije so v stalnosti delovanja, kakovosti njenega uradništva, izvrševanju celotnega proračuna EU in nadzoru nad upravnim delovanjem drugih institucij EU.

Moč Komisije pa omejuje vrsta dejavnikov. Veliko večino evropske zakonodaje izvajajo države-članice in ne Komisija. Komisija le nadzoruje (skupaj z Evropskim računskim sodiščem) približno 90 % odhodkov proračuna EU, ki potekajo prek organov držav-članic. Najpomembnejšo zakonsko omejitev predstavlja uradni nadzor s strani Evropskega parlamenta. Dejansko Komisijo politično nadzoruje Evropski svet in nanjo šibka vpliva javno mnenje.

Evropski parlament

Evropski parlament (EP) je naslednik nekdanje Parlamentarne skupščine Evropskih skupnosti, ki so jo sestavljali delegati nacionalnih parlamentov. Od l. 1962 se imenuje Evropski parlament, čeprav predstavlja danes le državljane 27 držav-članic EU. Evropski parlament je postopno iz posvetovalne skupščine prerasel v enega od dveh zakonodajalcev in edino institucijo, ki je neposredno izvoljena s strani vseh državljanov EU.

Od leta 1979 volijo poslance EP na neposrednih volitvah. Volitve potekajo vsakih 5 let v vseh članicah na isti dan sredi junija, toda po več kot 20 različnih sistemih ter v različno oblikovanih volilnih okrajih. O enotnem sistemu volitev se niso mogli dogovoriti. Po večletnih pogajanjih so dosegli soglasje le o "skupnih temeljnih pravilih" – neposrednih, svobodnih in tajnih volitvah z enako volilno pravico vseh državljanov znotraj vsake države članice. Velika dvorana EP

Poslanci niso v EP razvrščeni po državah, ampak v okviru 7 evropskih združenj političnih

strank:

- Evropska ljudska stranka in evropski demokrati (EPP) - 265
- Napredno zavezništvo socialistov in demokratov (PES) - 184
- Zavezništvo liberalov in demokratov za Evropo (ALDE) - 84
- Zeleni / Evropska svobodna zveza - 55
- Evropski konservativci in reformisti - 55
- Evropska združena levica/Nordijska zelena levica - 35
- Evropa svobode in demokracija - 32
- Samostojni poslanci – 26

V RS smo l. 2009 izvolili 8 evroposlancev, ki ne zastopajo RS ampak pripadajo 3 evropskim združenjem strank (demokrščanskih, socialističnih in liberalnih).

Poslanci vsakega novega sklica volijo predsednika in 14 podpredsednikov. Sedanji predsednik EP Martin Schulz iz stranke evropskih socialnih demokratov je bil izvoljen sredi petletnega mandata za dve in pol leti (do l. 2014), po dogovoru z Evropsko ljudsko stranko. **Plenarna zasedanja EP** potekajo vsak mesec v glavni palači v Strasburgu, njegovi odbori pa se sestajajo v drugi palači v Bruslju, od koder deluje tudi predsednik EP. Generalni **sekretariat** EP ima sedež v **Luksemburgu**. EP dela na plenarnih zasedanjih, v 20 stalnih odborih in v še nekaj poizvedovalnih in preiskovalnih komisijah.

EP ima približno 3500 stalno zaposlenih, od teh 600 kot pomoč političnim skupinam. Plačane pomočnike ima tudi vsak evroposlanec. EP deluje na treh lokacijah v treh državah. To povzroča velike nevšečnosti poslancem in uradnikom, izgubo časa in za okrog € 150 mil. letno nepotrebnih stroškov. Vztrajnim pobudam poslancev za osredočitev vseh dejavnosti EP v Bruslju pa se krčevito upira Francija, ki z vetom preprečuje spremembo v PDEU in s tem želi obdržati privilegirani in donosni položaj Strasburga. Pri sprejemanju zakonodaje EU uporabljajo štiri postopke:

- V postopku **posvetovanja** Komisija

izdela predlog, o katerem se posvetuje z Evropskim parlamentom, Odborom za ekonomske in socialne zadeve ter Odborom regij. O predloqu odloča Svet EU s **kvalificirano večino** ali s **soglasjem**.

- V **postopku sodelovanja** Komisija izdela predlog, po potrebi se posvetuje z Odborom regij ali/in Odborom za ekonomske in socialne zadeve. Besedilo s kvalificirano večino sprejmeta Svet EU in Evropski parlament.
- V postopku **soodločanja** gre vsak predlog zakonodaje skozi dvakratno obravnavo v Svetu in v EP ter usklajevanje. Predlog mora sprejeti v enakem besedilu.
- V postopku **soglasja** Svet EU nujno potrebuje pritrdilno stališče EP ob sprejemu novih članic, sklenitvi asociacijskih in drugih pomembnih sporazumov.

Po uveljavitvi Lizbonske pogodbe je postalo soodločanje redni zakonodajni postopek, ki ga od l. 2010 uporabljajo pri sprejemanju velike večine aktov zakonodaje.

Poleg zakonodajne pristojnosti EP še:

- imenuje in nadzira delo Komisije EU in Ombudsmana, EU ter
- sprejema (skupaj s Svetom) proračun EU,

Kot edina neposredno izvoljena institucija EP:

- naj bi zagotavljal demokratično legitimnost EU in neposredni stik institucij EU z državljanji članic,
- predstavlja raznovrstne družbene skupine in interese,
- sooblikuje evropsko politično elito.

Pod pritiskom zahtev po demokratizaciji Evropske unije so z Lizbonsko pogodbo povečali zakonodajne pristojnosti EP. Okrepili so tudi vlogo nacionalnih parlamentov pri pripravi predlogov zakonodajnih aktov EU.

Poslanci EP so desetletja prejeli zelo različne plače – enake plačam poslancev v nacionalnih

parlamentih. Zato so bili daleč najslabše plačani evroposlanci iz novih vzhodnoevropskih članic. Od l. 2009 so plače evroposlancev izenačene.

Evropska centralna banka (ECB)

Ustanovljena leta 1998, Evropska centralna banka (ECB) nadzoruje delovanje in je odgovorna delovanje sistema evra. V marsičem je ECB sledila vzoru nemške zvezne banke. V ECB dela okrog 1200 zaposlenih. Evropska centralna banka deluje povsem samostojno in ne sme sprejemati navodil od kogarkoli. Institucije EU in vlade držav članic morajo spoštovati to načelo in ne smejo poskušati vplivati na strokovne odločitve ECB. Evropska centralna banka sodeluje s širšim "Evropskim sistemom centralnih bank" (ESCB), ki zajema vseh 27 članic EU.

Svet guvernerjev

je najvišji organ odločanja ECB. Vključuje šest članov izvršilnega odbora in guvernerje 17 centralnih bank območja eura.

Poleg Sveta guvernerjev delujeta še

- Izvršilni odbor, s predsednikom ECB, podpredsednikom in štirimi drugimi člani, vsi z 8-letnim mandatom. Imenuje jih Svet EU po predhodnih pogajanjih in dogovoru med vodilnimi članicami.
- Razširjeni svet, v katerem so predsednik in podpredsednik ECB ter guvernerji centralnih bank vseh 27 držav članic EU.

ECB mora skrbeti za vzdrževanje kupne moči evra, z letno rastjo cen nižjo od dveh odstotkov. ECB to počne s:

- spremljanjem gibanja cen,
- nadzorom nad denarno ponudbo,
- določanjem obrestne mere na celotnem območju eura.

Poglavitni očitki ECB ostaja, da se ukvarja

pretežno z brzdanjem inflacije ter zanemarlja smotra gospodarske rasti in višje zaposlenosti. Kriza v sistemu evra je pripeljala do aktivnejše politike ECB.

Evropsko sodišče pravice

(1) Sodišče Evropskih skupnosti (SES) sestavljajo po en sodnik iz vsake države članice. Sodišču pomaga 8 "generalnih pravobranilcev". Sodnike (večinoma iz vrst vrhovnih ali ustavnih sodnikov) in generalne pravobranilce na predlog vlad imenuje Svet EU za 6 let, z možnostjo podaljšanja. Evropski parlament nima vloge pri njihovem imenovanju. SES je pristojno za reševanje pravnih sporov med državami članicami, institucijami EU, podjetji in posamezniki ter za razlago temeljnih pogodb. "Sodišče prve stopnje" skrbi za pravno zaščito državljanov, odloča o tožbah zasebnikov in o zadevah, povezanih z nepošteno konkurenco med podjetji. Obe sodišči odločata na zaprtih sejah z večino glasov sodnikov, izrekata sodbe po javnih zaslišanjih in jih (brez ločenih mnenj) objavljata v vseh uradnih jezikih EU. ESP je edina institucija EU, katere delovni jezik je samo francoščina.

Poglavitni postopki ESP so:

1. Predhodno odločanje

Nacionalno sodišče v primeru dvomov glede tolmačenja zakonodaje EU, zaprosi za nasvet ESP. S tem postopkom zagotavljajo enotno uporabo zakonodaje EU.

2. Postopek zaradi neizpolnitve obveznosti

Komisija ali država članica ga lahko sprožita, če sodi, da druga država članica ne izpolnjuje svojih obveznosti v skladu z zakonodajo EU. Sodišče lahko naloži, da država članica nemudoma popravi svoje ravnanje.

3. Postopek za razveljavitev

Če država članica, Svet, Komisija ali Evropski parlament meni, da je nek akt EU nezakonit, lahko od Sodišča zahteva razveljavi

ter. To pravico ima tudi posameznik, če je neposredno in škodljivo prizadet. Če je bil akt nepravilno sprejet ali neutemeljeni na pogodbah, ga sodišče razglasi za ničnega.

4. Postopek zaradi opustitve ukrepanja

Če Svet, Komisija ali Evropski parlament opustijo svojo dolžnost ukrepanja, lahko država članica, druga institucija posamezniki ali podjetje vložijo pritožbo z zahtevo, da se kršitev uradno zabeleži.

Evropsko sodišče pravice združuje dve vlogi, ki jih na nacionalni ravni imata vrhovno prizivno in ustavno sodišče. V večjih primerih je ESP s svojimi razlagami temeljnih pogojev izpolnjevalo pravne praznine in prilagajalo zakonodajo EU spremenjenim okoliščinam. S kolektivnim pristopom EU k Evropski konvenciji o človekovih pravicah se je pristojnost ESP ločila od pristojnosti ESCŠ pri Svetu Evrope.

Varuh človekovih pravic EU (Ombudsman)

obravnavajo pritožbe državljanov EU, fizičnih in pravnih oseb s sedežem v EU zaradi kršitve zakonodaje EU, če niso te zadeve predmet sodne obravnave. Če ugotovi nepravilnosti, o tem obvesti ustrezno institucijo EU. Varuha voli Evropski parlament na predlog Sveta EU za 5 let. Varuh vsako leto poroča Evropskemu parlamentu. Ima sedež v Bruslju.

Evropska investicijska banka (European Investment Bank)

Evropska investicijska banka (EIB) je samostojna in neprofitna institucija EU s sedežem v Luksemburgu. Lastniki so države članice. Za razliko od Evropske centralne banke si EIB izposoja denar na kapitalnih trgih. Ta denar nato plasira v projekte na ozemljih članic EU ter držav s sklenjenimi asociacijskimi sporazumi. Nameni teh projektov so boljše prometno in energetska povezovanje med in s članicami EU, razvoj novih tehnologij, manjših in srednjih podjetij, varovanje okolja, zaposlovanje in pomoč manj razvitim državam. EIB upravlja s prek € 60 milijard osnovnega kapitala in je največja svetovna posojilodajalka, močno pred

Svetovno banko. Dobiček od poslovanja EIB gre v osnovni kapital, ki tako stalno raste. EIB vodi upravni odbor (predsednik in 7 podpredsednikov), ki ga imenuje Svet EU za 6 let. Eden od podpredsednikov je predstavnik RS Anton Rop. Najvišji organ EIB je Svet guvernerjev, ki ga sestavljajo finančni ministri članic EU. EIB zaposluje cca 860 oseb.

Evropsko računsko sodišče

ERS ima po enega člana iz vsake države EU. Imenuje jih Svet EU za šest let, z možnostjo podaljšanja. ERS vsako leto preverja izvajanje proračuna EU v predhodnem finančnem letu. Pozitivno mnenje ERS je nujno za sprejetje poročila o izvedbi proračuna v Evropskem parlamentu. ERS zaposluje 250 visoko kvalificiranih revizorjev razdeljenih v "revizorske skupine". Revizorji obiskujejo in preverjajo druge institucije Evropske unije, države članice in vse države, ki prejemajo pomoč EU. ERS deluje povsem samostojno in samo odloča, kako bo izvajalo svoje revizorske dejavnosti. Računsko sodišče samo nima izvršilnih pooblastil in o svojih ugotovitvah le obvešča Komisijo, Evropski parlament, druge organe EU in javnost o svojih ugotovitvah in predlogih. ERS podaja tudi mnenja o osnutkih finančnih predpisov EU pred njihovim sprejetjem.

Evropska služba za zunanje delovanje EU

Z uveljavitvijo Lizbonske pogodbe je prišlo s 1.1.2010 do združitve dela organov Sveta EU z zunanjo službo Komisije. Služba je "funkcionalno avtonomno telo", zunaj drugih institucij EU in ima lastni proračun. V njeni sestavi so uradniki EU in nekaj delegiranih oseb iz držav članic. Skupaj je v Bruslju okrog 1650 zaposlenih in okrog 2000 v delegacijah zunaj EU. V mirovnih misijah EU je okrog 4000 pripadnikov (vojakov, policistov in civilistov).

- Evropska služba za zunanje delovanje EU
- Pomožni organi, službe in misije

Sestavo 136 delegacij EEAS še vedno

kompletizirajo. Eno četrtno njihovih vodij naj bi pritegnili iz diplomacij članic. RS je dobila eno veleposlaniško mesto (na Kosovu).

Ekonomsko-socialni odbor (Economic and Social Committee)

Eden od dveh svetovalnih organov EU je bil Ekonomsko-socialni odbor ustanovljen l. 1957. Je podoben socialnoekonomskim svetom v državah članicah, toda v njem ni zastopnikov vlad. Odbor ima **317 članov**, ki jih imenujejo vlade članic EU. Število članov približno odraža velikost prebivalstva posamezne države: štiri največje imajo po 24 članov, Slovenija 7, najmanjša Malta pa 5. Mandat članov traja **štiri leta** in ga je mogoče podaljšati. Zaseda štirikrat letno. Člani Odbora zastopajo delodajalce, delojemalce ter druge interesne skupine. Zastopniki **delodajalcev** so iz zasebnega in javnega sektorja, bančništva, zavarovalništva, prometa in kmetijstva. Predstavniki **delojemalcev** so iz nacionalnih sindikalnih združenj. Tretja skupina zastopa **nevladne organizacije**, samostojne poklice, zadruge, potrošniška in okoljevarstvena združenja, znanstvene in akademske ustanove ter organizacije, ki zastopajo ženske, upokojence, invalide itd. Ekonomsko-socialni odbor ima tri glavne **naloge**: svetovanje Svetu, Komisiji in Evropskemu parlamentu bodisi na njihovo zahtevo bodisi na lastno pobudo; spodbujanje civilne družbe, da se intenzivneje vključuje v oblikovanje relevantnih politik EU; krepitev vloge civilne družbe v državah, ki niso članice EU in pomoč pri vzpostavljanju svetovalnih struktur.

Odbor regij (Committee of the Regions)

Ustanovitev Odbora regij l. 1994 je bila povezana z uveljavitvijo načela subsidiarnosti. Odbor ima **344 članov**. Število članov iz posamične članice v grobem odraža velikost njenega prebivalstva. Največje število članov prihaja iz starih največjih članic (po 24), iz Slovenije 7 članov, najmanjša članica Malta pa ima 5 članov. Med člani Odbora so mestni in regionalni politiki, regionalni predsedniki, parlamentarci, mestni svetniki, župani večjih

mest itd. Na predlog nacionalnih vlad imenuje člane Odbora Svet EU za **štiri leta**, mogoče pa jih je vnovič imenovati. Svet in Komisija se morata posvetovati z Odborom regij o zadevah, ki so pomembne za lokalne in regionalne skupnosti. Sam Odbor lahko na lastno pobudo sprejema mnenja in jih predstavlja Svetu, Komisiji in Parlamentu. Odbor regij zaseda na plenarnih sejah **petkrat letno**. V okviru EU delujejo številne agencije, fundacije in uradi, ki so razmeščeni večinoma v starejših državnih članicah. Te ustanove pospešujejo sodelovanje članic na naslednjih področjih: poklicno izobraževanje in urjenje, izboljšanje bivalnega in delovnega okolja; varovanje naravnega okolja; delovanje notranjega trga; prevaianje; varstvo in zdravje pri delu; nadzor nad zdravili, nad drogami, nadzor nad zunanjimi mejami itn. Po l. 2004 vse nove ustanove EU odpirajo le v novih članicah. RS je l. 2011 dobila sedež manjše Agencije za koordinacijo energetskih regulatorjev (ACER). Vse te institucije in organe povezuje evrouradništvo s prek 40.000 dobro plačanimi stalno zaposlenimi. Od njih se zahteva strokovnost, delavnost, vdanost EU, politična nevtralnost, poštenost in nesprejemanje navodil od svojih vlad. V EU velja nekaj modelov kadrovanja. Za najvišje položaje predlagajo kandidate vlade članic. Za veliko večino uradniških položajev razpisujejo javne mednarodne natečaje. Za njih se lahko potegujejo le državljani članic EU. Vse postopke vodi Evropski urad za izbor osebja (EPSO) s sedežem v Bruslju. v vseh institucijah EU velja enotni sistem razvrščanja v 4 razrede nagrajevanja, napredovanja in upokojevanja uradnikov. V celotni sestavi uradništva EU naj bi veljala približna zastopanost držav, območij, jezikov in kultur. Postopno približevanje tem smotrom poteka le prek zaposlovanja na novih in z upokojevanjem izpraznjenih mestih.

Predstavljanje članic in državljanov ter odločanje v institucijah EU

EU je predvsem največji svetovni gospodarski blok s skupnim trgom, kjer se največji del odločitev nanaša na gospodarske dejavnosti. Zato bi bilo logično, da je moč odločanja članic naravnana na njihove gospodarske kazalce. To načelo uporabljajo le za vplačila prispevkov članic. Ob ustanovitvi so se Evropske skupnosti odločile pri predstavljanju in odločanju v institucijah za kombinacije enakopravnosti in

neenakopravnosti članic v povezavi s prebivalstvom. V ustanovni skupini je število prebivalcev približno odražalo gospodarsko moč članic. Kasnejša razširitev na manj gospodarsko razvite članice je slednjim dala moč odločanja znatno večje od gospodarske moči. Zato so kasneje dodali kot varovalke zoper preglasovanje bolj razvitih članic potrebno dvojno ali trojno kvalificirano večino v poglavitnih zakonodajnih in izvršilnih institucijah EU. Lizbonska pogodba je razglasila enakopravnost držav-članic in njihovih državljanov. Dejansko pa to načelo velja hkrati v nobeni instituciji EU. V institucijah EU obstaja več načinov predstavljanja in razporeditve moči odločanja članic. V nekaterih so vsem članicam dodelili enako število enakopravnih položajev (Evropski svet, Svet EU, Komisija, Evropsko sodišče pravice, Evropsko računsko sodišče). V tem smislu velja relativna enakopravnost držav-članic ob močno neenakem številu državljanov, ki jih predstavljajo. **Samo v Evropskem svetu in v Svetu EU delujejo imenovani člani kot delegati svoje države. V drugih pa so dolžni delovati v skupnem interesu EU in ne kot predstavniki ožjih interesov svoje države.** V večini primerov je nemožne zagotoviti enakega razmerja med močjo odločanja in številom prebivalcev. Tudi v takih institucijah EU, kjer pripada vsaki članici enako število mest, bi bilo hkratno izpolnjevanje obeh meril izvedljivo le zelo izjemoma. Tam, kjer so članice zastopane z neenakim številom predstavnikov, je kršeno načelo enakopravnosti članic. **V skoraj vseh institucijah EU ni enakega razmerja med močjo odločanja predstavnikov držav-članic in številom prebivalcev.** V dveh institucijah je približno enak vpliv državljanov teoretično zagotovljen le znotraj vsake članice, toda ni enakopravnosti med državljani različnih držav članic. **V Evropskem svetu so predstavniki držav-članic enakopravni.** Najpomembnejše listine sprejemajo kot **sklepe Sveta EU na ravni državnih poglavarjev. O sklepih se običajno ne glasuje, temveč se sprejemajo s konsenzom.** Dejansko pa imajo največji vpliv poglavarji največjih članic (predvsem Nemčije in Francije) ter predsedniki vlad tudi manjših držav, če imajo dolga staž na tem položaju. Na zasedanjih Evropskega sveta sklepajo za zaprtimi vrati tudi najpomembnejše politične kupčije glede imenovanj na najvišje položaje v institucijah EU. Kadrovskim odločitvam predhodijo večmesečna zaupna posvetovanja in

dogovori. Ob kadrovskih in proceduralnih odločitvah je možno glasovanje, pri katerem ima vsak predsednik republike ali vlade po en glas. **Pri odločanju v Svetu EU predstavniki držav članic niso enakopravni.** Napetost med načeli enakopravnosti držav in enakopravnosti državljanov rešujejo na kompromisen način. **Članice imajo po enega predstavnika (ministra), toda njihova glasovalna moč je odvisna od številčnosti prebivalstva članice.** Zato da bi omilili neenakopravnost držav **so manjšim članicam podelili znatno večjo glasovalno moč kot bi jim šla premosorazmerno s prebivalstvom.** Članice EU so razvrščene v več razredov glede na številčnost prebivalstva. Glasovalna moč se giblje od 3 (za Malto) do 29 glasov (za vsako izmed štirih največjih). RS ima 4 glasove. **Sprejetje sklepov s kvalificirano večino** terja podporo **večine (v nekaterih primerih dveh tretjin) držav, najmanj 72,3 odstotkov glasov** in, na zahtevo katere koli članice, še najmanj **62 odstotkov prebivalstva EU.** Letno sprejme Svet EU več sto aktov evropske zakonodaje. Z navadno večino glasov ministrov enakopravno odločajo le **o proceduralnih vprašanjih. Tri četrtnine sklepov sprejemajo s soqlasjem, ostale pa z glasovanjem** – v odvisnosti od vsebine z navadno ali kvalificirano večino. Za odločanje o skupni zunanji in varnostni politiki pa velja poseben režim. V kočljivih primerih je možna konstruktivna vzdržanost in “molčeča procedura”. **V Evropskem parlamentu se neenakopravnost držav izraža z različnim številom dodeljenih poslanskih mandatov.** Največ mandatov pripada Nemčiji (99), Franciji, Italiji in V. Britaniji (po 72), najmanj pa Cipru, Luksemburqu in Malti (5 ali 6). **Število mandatov dodeljenih državam ni premosorazmerno s prebivalstvom. Veliko bolj so zastopani volilci iz majhnih držav kot pa iz velikih. Odločitve v EP sprejemajo z večinskim glasovanjem, enakopravni poslanci pa so pri tem razvrščeni po strankah in ne po državah.** V Komisijo EU so do razširitve l. 2004 pošiljale članice neenako število članov, po tem pa enakopravno po enega člana. “Komisarji” pa ne smejo delovati kot delegati svojih držav in zastopati njihove ožje interese. V skladu z Lizbonsko pogodbo naj bi s 1.11.2014 število komisarjev zmanjšali za 1/3 in vpeljali sistem enakopravne rotacije. Ali bodo te spremembe dejansko izpeljali, pa ostaja odprto vprašanje. **V Komisiji EU sprejemajo**

veliko večino odločitev ustno s soglasjem, glasovanju se izogibajo, če je le možno. Pri odločanju z glasovanjem imajo člani Komisije po en glas. V primeru izenačenega izida odloča glas Predsednika, ki ima tudi sicer največjo moč in vpliv med komisarji. Za hitrejše odločanje uporablja Komisija tudi dodatne postopke: **pisno odločanje** (če nihče od komisarjev ne izrazi v 3 ali 5 dneh svojega zadržka glede na nižji ravni usklajenega predloga), **odločanje s pooblastilom** enemu ali večim komisariem, **odločanje z delegiranjem** mandata Generalnemu Sekretarju ali vodji ustrezne službe.

V Evropski centralni banki, Evropski investicijski banki in Evropskem računskem sodišču so države-članice **enakopravno** zastopane v njihovih nadzornih svetih. Vodilne funkcije in članstvo v ožjih izvršilnih telesih so rezervirane za največje članice, za druga mesta pa velja kolobarjenje predstavnikov iz manjših članic. Za **Evropsko sodišče pravice in Evropsko računsko sodišče predlaga vsaka članica po enega člana.** Pri imenovanjih generalnih pravobranilcev v ESP pa imajo prednosti velike članice. Pregled načinov predstavljanja držav članic in njihovih državljanov ter pravil odločanja v institucijah EU kaže na **različne načine kombiniranja načela enakopravnosti in neenakopravnosti, ki odraža dejansko neenakost članic.** Upošteva je naravo EU kot samosvoje večdržavne integracije, njenih pravnih temeljev in močno vlogo njenega večnacionalnega uradništva ugotavljamo, da **se v EU prepletata skupinsko in individualno uresničevanje nacionalnih interesov ob varovanju suverenosti članic na najbolj občutljivih področjih (obramba in zunanje zadeve).**

Poglavitne dejavnosti Evropske unije

Ob ustanovitvi Evropske gospodarske skupnosti so bili njeni smotri opredeljeni takole:

- odprava carin, količinskih ali drugih omejitev pri prometu blaga med državami članicami; odprava ovir pri prostem pretoku oseb, storitev in kapitala;
- približevanje zakonodaj držav članic;
- skupna trgovinska politika; skupna prometna politika; skupna politika na področju

kmetijstva in ribištva;

- poštena konkurenca na skupnem trgu ter krepitev konkurenčnosti;
- pospešitev, znanstvenotehnološkega razvoja, kakovosti izobraževanja in razcveta kultur držav članic.

Od tedaj je EGS oz. EU razširila svoje delovanje na večih področjih:

- uravnavanje delovanja skupnega notranjega trga, zunanjetrgovinska politika, industrijska politika, energetska politika, transportna politika, razvoj znanosti in tehnologije;
- finančna in monetarna politika; euro; »pakt rasti in stanovitnosti«;
- regionalna politika, varstvo okolja;
- politika zaposlovanja in socialna politika, zdravstvo, varnost hrane in zdravil, varstvo potrošnikov.

Dva največja simbola EU sta skupna valuta "evro" in sistem Šengen.

FINANCIRANJE: Sedanji sistem zagotavljanja sredstev za delovanje EU se je razvil po uvedbi samofinanciranja Evropske skupnosti l. 1970. Predlog proračuna za naslednje leto in predlog večletnega proračunskega načrta (tim "perspektive") EU vsakič pripravlja **Komisija**, obravnavata in kot proračun sprejemata pa **Svet EU** in **Evropski parlament**. **Proračun EU za naslednje leto mora biti sprejet pred 31.12., ne sme prikazovati primanjkljaja in EU se ne sme zadolževati.** Pri pripravi osnutka vsakoletnega proračuna Komisija upošteva predvideno rast skupnega BNP držav članic, povprečne spremembe v nacionalnih proračunih (povečanje ali zmanjšanje) in predvideno stopnjo inflacije. Na podlagi teh treh meril izračunavajo zgornjo mejo skupne proračunske porabe EU. Pri nadaljnji obravnavi osnutka morajo vsi institucionalni udeleženci v proračunskem procesu upoštevati tako prihodkovno kot odhodkovno stran proračuna. **"Finančna perspektiva" EU za obdobje 2007 – 2013 je predvidevala skupne odhodke z zgornjo mejo 1.24 odstotka BNP in z letnim povprečjem okrog € 124 mlrd.** Za delovanje uradništva same EU (s pokojinami vred) je bilo predvidenih cca € 7,3 milijarde letno. **Predlog perspektive za l. 2014-2020 predvideva izplačila v povprečnih letnih zneskih cca €137 mlrd ali 1,05% BNP.** Zaradi prepovedi primanjkljaja konča EU vsako finančno leto s

presežkom, ki ga vračajo članicam po enakem ključu kot velja za vplačila. **EU sama nima davčne službe in ne pobira neposrednega davka.** Na strani **prihodkov** se proračun napaja iz štirih virov:

- “tradicionalni lastni viri” (TOR) v obliki treh četrtin uvoznih carin, ki jih pobirajo države članice (preostanek zadržijo zase kot nadomestilo za stroške)
- vnaprej dogovorjen del davka na dodatno vrednost (DDV) zbran v državah članicah. Za vsako državo se ta del obračunava po zapleteni formuli, ki upošteva posebnosti tako njenega gospodarstva kot davčnega sistema
- tri četrtine pobranih dajatev od kmetijskih pridelkov uvoženih iz tretjih držav (s posebno dajatvijo za uvoz sladkorja)
- prispevki držav članic izračunani na podlagi njihove gospodarske uspešnosti oziroma kosmatega nacionalnega proizvoda.

Države članice **prispevajo na prihodkovno stran proračuna EU v skladu s svojo plačilno sposobnostjo** izračunano na podlagi večih meril (raven gospodarske razvitosti, prebivalstvo, povprečni dohodek na prebivalca). **Največji del prihodkov je zasnovan na oceni BNP (približno 55 odstotkov), temu viru sledijo prihodki zasnovani na DDV (približno 23 odstotkov), na pobranih carinah (10 odstotkov) itn.** Prihodek od dajatev od uvoženih kmetijskih proizvodov znaša le bori 1,5 odstotka od celote. **Odhodkovna stran se oblikuje povsem drugače.** Vse odhodke delijo na “**obvezne**” (ker izhajajo iz pogodbenih obveznosti EU) in “**neobvezne**”. **Neobvezni odhodki tvorijo približno 55 odstotkov celote,** njihov delež se po l. 2000 znižuje in ta trend naj bi se nadaljeval v prihodnosti. Postopka sprejemanja teh dveh delov se nekoliko razlikujeta, z večjo vlogo Evropskega parlamenta pri “neobveznem” delu proračuna. Brez nedovega soglasja Svet EU ne more sprejeti neobveznega dela proračuna, obvezni pa lahko, če je sprejet s soglasjem vseh članic EU. Največja postavka na obvezni odhodkovni strani so “**Skupna kmetijska politika**” (CAP) in **skupna ribiška politika** ter z njimi povezane subvencije. Tei postavki sledijo **strukturne podpore,** s katerimi podpirajo gospodarsko

manj razvita območja in tako zmanjšujejo razlike znotraj EU. Najbolj upravičene do subvencij in podpor so članice z večjim deležem kmetijstva in ravno razvitosti nižjo od 75 odstotkov povprečja EU. Zaradi različnih meril na prihodkovni in odhodkovni strani prihaja do zelo **različnih "neto" finančnih učinkov** za posamezne članice. V absolutnih zneskih je **Španija** največja neto prejemnica iz proračuna EU (okrog € 8 milijard letno), izraženo v odstotkih BNP pa so to **Grčija, Portugalska in Irska**. Daleč največja vplačnica v proračun EU v absolutnih zneskih je ZRN (čez € 5 milijard letno), izraženo v odstotkih BNP pa **Nizozemska, Švedska in Luxembourg**. Članice sprejete l. 2004 uživajo dodatno pomoč, ki je občutno manj obilna kot pri prejšnjih razširitvah. Neto učinek prilivov in odlivov iz nacionalnih proračunov je odvisen od sposobnosti nacionalnega uradništva pri premagovanju številnih administrativnih ovir. Druqa največja neto vplačnica bi lahko bila **Velika Britanija**, če si ne bi britanska diplomacija v dolgem in trdem boju pred vstopom l. 1973 izposlovala visokega popusta ("rabata") nekaj milijard letno, zaradi zelo nizke udeležbe kmetijstva v njenem BNP in velikega uvoza hrane. Britanska vlada poqojuje morebitno zmanjšanje ali odpravo tega popusta s korenito reformo celotne strukture proračuna in drastičnim zmanjšanjem kmetijskih subvencij. Upošteva je večje potrebe, tudi zaradi gospodarske krize in razširitve dejavnosti je predlagala Komisija EU povečanje proračuna v absolutnih zneskih in v % BNP. Nekaj članic odločno nasprotuje povečanju proračuna in prispevkov članic ter zahtevajo varčevanje. Izhod iz zaqate naj bi omoqočila uvedba davka na finančne transakcije in evropskega 2% DDV, ki bi se neposredno stekal v blaqajno EU. Republika Slovenija je še vedno **neto prejemnica** iz proračuna EU, pa čeprav še ne znamo izrabiti vseh možnosti za pridobitev prilivov. Strukturna pomoč RS bo prenehala, ko bo naša država preseqla prag povprečnega BNP na prebivalca. Tedaj bo RS postala neto vplačnica v **proračun EU**. EU se ponaša z dvema simboloma integracije, ki jo približujeta federacijam – skupnim denarjem in sistemom Šengen.

Ekonomska in monetarna unija (EMU)

Ekonomska in monetarna unija je najvišja stopnja ekonomske in monetarne integracije danes 17 od 27 članic EU. Dogovor o njeni uvedbi brez vzporedne uvedbe politične unije in brez udeležbe vseh članic je bil dosežen l. 1991.

- EMU je začela veljati s PEU (1993). Njeno uvajanje je bilo postopno:
- 1994 – Ustanovitev Evropskega monetarnega inštituta
- 1998 – Ustanovitev Evropske centralne banke
- 2001 – uvedba evra

Z PEU so vpeljali **konvergenčna merila** za vstop v EMU:

- povprečna letna stopnja inflacije ne več kot za 1,5% višja od povprečja treh najboljših članic;
- povprečna letna stopnja obresti na dolgoročno posojila ne več kot za 2% višja od treh najboljših;
- skupni javni dolg pod 6% BNP

Države, ki so prevzele "evro", tvorijo "območje eura", njihove centralne banke pa skupaj z Evropsko centralno banko tvorijo **"Eurosistem"**. Zunaj tega sistema so ostale tri starejše članice EU – Velika Britanija, Švedska in Danska, ter večina novih članic sprejetih l. 2004 in 2007. "Euro" kot valuto uporabljajo na podlagi posebnih aneksov k PDEU tudi evropske mini države (Andora, Monako, Vatikan, San Marino) ter Črna gora in Kosovo (brez podlage v zakonodaji EU). Obveznosti sprejete v okviru EMU so grobo kršile tudi njene največje članice (Nemčija, Francija in Italija), najhuje pa so se zadolžile štiri mediteranske članice in Irska. Finančna kriza v ZDA je močno prizadela več članic EU in pripeljala najprej do finančne, gospodarske in nato še do politične krize v EU ter do velikih težav v "evrosistemu". V okviru Sveta EU je oblikovana močna ministrska **"Skupina Euro"** ter sta okrepljeni vlogi ECB in Komisije EU za zagotovitev stanovitnosti evra in odgovornosti fiskalnih politik članic. Ustanovili so tudi **"Evropski stabilizacijski mehanizem (ESM)"** kot protipožarni zid z € 800 mlrd za reševanje članic v velikih finančnih težavah.

"Sistem Šengen"

Ta oblika poglobljenega sodelovanja med članicami je poimenovana po vasici Šengen (Schengen) v Luxembourg. Tam so l. 1985 pet članic Evropske skupnosti podpisale sporazum o **skupnem urejanju gibanja oseb znotraj njihovega območja in ob prehodu zunanjih meja območja**. Sistem so prvotno tvorile **Francija, ZRN in tri države Beneluxa**. L. 1990 so se te države dogovorile o **sprostitvi pretoka oseb prek skupnih meja**. Kasneje so Šengensko sodelovanje razširili na **usklajevanje politike izdajanja viz, ureditev zunanjih obmejnih prehodov ter skupna pravila glede nudenja zatočišča in migracij**. To območje se je postopno širilo. Zunaj njega sta ostali med starejšimi članicami otoška V. Britanija in Irska. Po dolgih pripravah je bil vzpostavljen osrednji elektronski »**Šengenski informacijski sistem**« (ŠIS) s sedežem v **Strasbourg**. **Le-ta** povezuje več baz policijskih in drugih podatkov v državah članicah ter omogoča hitro izmenjavo identifikacijskih podatkov o osebah in opise izgubljenih ali ukradenih predmetov večje vrednosti. S tem so močno olajšali delo nacionalnih policij in organov pregona v zadevah mednarodnega organiziranega kriminala. V sistemu Šengen deluje danes večina starejših članic, več novih članic ter Švica, Norveška in Islandija. Več članic je občasno kršilo načelo prostega gibanja in ponovno začasno uvajalo carinsko ali policijsko kontrolo na svojih državnih mejah (Francija, Danska, Italija, Španija). Zaradi težav z množičnim preseljevanjem predvsem Romunov, Bolgarov in Romov ter pritiskom nezakonitega priseljevanja iz afriških in azijskih držav je postala politično možna revizija sistema Šengen. Evropske skupnosti so nastale v manjši skupini 6 zahodnoevropskih držav ter je bila zamisel širjenja integracije v Evropi vgrajena v njihove temelje. Čeprav je EU načelno odprta za vse zainteresirane evropske države, ki so sposobne izpolnjevati merila in pogoje, je praksa razširitve na današnjih 27 članic dolgo odražala politično-ideološko polarizacijo med "hladno vojno" in delitve znotraj "Zahoda". Vse ustanovne članice Evropskih skupnosti so bile že pred tem vključene v NATO. V večini kasnejših primerov, razen Nemčije, je vstop v ES/EU sledil vstopu v NATO. Zaradi tega je razširitev ES/EU dolgo izključevala vzhodnoevropske ter nevtralne in neuvrščene države. Ta ovira je odpadla s koncem "hladne vojne". Posledično se je povečalo število članic

EU, ki niso članice NATO. Približno hkraten vstop v obe strukturi ni več nujen in je lahko celo težko sprejemljiv. Po l. 2013 pa bo verjetno sledila večletna pavza, tudi zaradi "razširitvene utrujenosti" in političnih odporov razširitvi v starejših članicah. Sprejem novih članic je bil vedno predmet političnih kupčij in celo izsiljevanj ob zelo različnih razmerjih med interesi članic in prosilk. Objektivne potrebe trgovinskega bloka EGS so terjale izboljšano medsebojno obveščanje ter usklajevanje stališč članic tudi na mednarodno političnem prizorišču. Tako se je od l. 1970 razvil sistem **»Evropskega političnega sodelovanja«** (EPS).

EPC je več kot dve desetletji potekalo med članicami samimi in mimo organov Evropske skupnosti. Članice so se sestajale ob rednih dejavnostih ES, vzpostavile so tudi svoj zaprt sistem elektronskega obveščanja "Coreu" med zunanjimi ministrstvi. Zaradi želje po krepitvi svetovne politične vloge integracije so z Maastrichtsko pogodbo (PEU) EPC preoblikovati v tim. **»druqi steber«** EU imenovan **»Skupna zunanja in varnostna politika«** (ang. **»Common Foreign and Security Policy«** - CFSP). PEU je ustvarila pogodbeno podlago za SZVP kot dejavnost cele EU, dala Evropski Uniji identiteto v svetovni politiki in obvezala članice, da **podpirajo in tvorno soustvarjajo to skupno politiko.** S PEU je bila ustvarjena pravna podlaga tudi za **»Evropsko varnostno in obrambno politiko«**, kasneje preimenovano v **"Skupno varnostno in obrambno politiko" (SVOP).** PEU pravno omogoča postopno preraščanje SVOP v skupno obrambo držav članic. V naloge SVOP so vključili izvajanje **humanitarnih, reševalnih, mirovnihi ter bojnih operacij za obvladovanje kriz, vključno z vzpostavljanjem miru.** Nekaj let je varnostnoobrambne dejavnosti v imenu EU izvajala Zahodnoevropska unija (ZEU), ki je štela le 10 članic EU. L. 2001 so organe ZEU zamrznili. EU je tedaj prevzela zmoqljivosti ZEU, vključno s **Satelitskim centrom pri Madridu in Institutom za varnostne študije v Parizu.** EU je vzpostavila neposredno medinstitucionalno sodelovanje z NATO ter je z zavezništvoim sklenila dogovor o usklajenem izvajanju mirovnihi in drugih operacij EU ob uporabi zmoqljivosti NATO. V decembru 1999 se je Svet

EU odločil o ustanovitvi **»Evropskih sil za hitro posredovanje«** s skupno močjo petnajstih brigad z do 60.000 vojakov. Ustanovili so tudi **Svet zunanjih in obrambnih ministrov EU** in druge organe za vodenje **»Skupne varnostne in obrambne politike»**, vključno z **Vojaškim odborom, vojaškim osebjem, celico za načrtovanje in krizno upravljanje ter s situacijskim središčem v Bruslju**. Za izvajanje sodelovanja so vzpostavili sistem rednih skupnih zasedanj ustreznih operativnih organov EU in NATO. EU je od NATO prevzela naloge za varovanje miru in stabilizacijo v Makedoniji ter v Bosni in Hercegovini. Slovenska vojska sodeluje z vojniki in oficirji v operaciji EUFOR v BiH ter z manjšim številom oficirjev v drugih operacijah EU. S PEU so ustanovili tudi **»Skupno pravosodno in notranjo politiko«** EU (**»Common policy in justice and home affairs«**). V njenem okviru usklajujejo države članice svoje politike in postopke v zvezi z azilanti, s prehodi zunanjih meja EU, imigracijo, zasvojenostjo z mamili, mednarodnimi goljufijami, civilno in kazensko pravosodnim sodelovanjem, sodelovanjem carinskih služb in policij. Za vodenje teh dejavnosti so ustanovile **Svet pravosodnih in notranjih ministrov**.

L. 1995 so se države članice dogovorile o ustanovitvi **»Evropskega policijskega urada«** (**EUROPOL**) za izmenjavo informacij in podatkov o težkih kaznivih dejanjih in usklajevanje ustreznih preiskav. EUROPOL nima izvršilnih ali policijskih pristojnosti in pooblastil. Od l. 2002 deluje tudi **»Urad za pravosodno sodelovanje«** (**EUROJUST**), ki ima le svetovalno vlogo v zadevah težjih oblik čezmejnega organiziranega kriminala. Oba urada **EUROPOL** in **EUROJUST** se nahajata v Haagu. Tako **EUROPOL** kot **EUROJUST** sodelujeta z mrežo pravosodnih organov v državah članicah.

Odnosi med Slovenijo in EGS, Svetom Evrope in OVSE so obstajali še pred l. 1991 v okviru sodelovanja SFRJ. RS je postala sodelujoča država v OVSE l. 1992 in bila sprejeta v članstvo Sveta Evrope l. 1993. Vstop v EU (in NATO) je bil razglašen za strateški smoter RS že l. 1993, sklenitev asociacijskega sporazuma z EU pa je postala možna l. 1996. RS je postala uradna kandidatka l. 1999, predpristopna pogajanja pa so potekala v l. 2001-2003. Na

referendumu 23.3.2003 je prek 87% volivcev podprlo pridružitveni protokol z EU in s 67% vstop v NATO. RS je postala članica EU in NATO v aprilu-maju l. 2004. Kot prva nova vzhodnoevropska članica je RS predsedovala v Svetu EU l. 2008, l. 2007 je prevzela "evro" in l. 2009 vstopila v območje Šengen.

Prihodnost Evropske unije

Ustanovitev Evropskih skupnosti je bil od samega začetka projekt političnih in gospodarskih elit. To še vedno velja tudi za Evropsko Unijo. Marsikaterega smotra razglašenega pred desetletji Evropska unija še vedno ni v celoti dosegla, ponekod je prišlo celo do nazadovanja. EU je projekt, ki se še vedno razvija, dograjuje in s skupnimi napori premačuje notranje in zunanje ovire in težave. Evropska unija se že dolgo srečuje s problemom prepočasnega in nezadovoljivega delovanja nekaterih svojih institucij. Dokler je bilo nieno članstvo omejeno na šest zahodnoevropskih držav, so bili ti problemi lažje obvladljivi. Problemi so se začeli zaostrovati s povečanjem števila članic, razraščanjem ustroja institucij, organov in množitvijo uradništva. Eden od problemov EU je še vedno nizka stopnja identifikacije in zanimanja med prebivalstvom. Le-ta se kaže, med drugim, na volitvah za Evropski parlament, kjer je stopnja udeležbe volivcev tudi za polovico nižja od stopnje udeležbe na nacionalnih volitvah. Evropska Unija je že več desetletij tarča kritike s strani večih nevladnih organizacij in strokovnjakov. Poglavitne očitke EU povzema izrazi »demokračni primanjkljai«; birokratizem; uradniška zaprtost; premaiha občutljivost za javno mnenje; prenizka vloga Evropskega parlamenta.

- **Za EU so značilne:** križajoče se zakonodaine, izvršilne in pravosodne funkcije; neusklajenost v delovanju posameznih institucij in organov;

Današnja Evropska unija je plod večdesetletnih naporov, pogajanj in nešteti kompromisov, ki mu kritiki očitajo pretirano administriranje izraženo v velikanski količini različnih pravnih aktov in v zapletenih upravnih postopkih; pogoste blokade pri reševanju perečih problemov; razmetavanje davkoplačevalskega denarja zaradi zgrešenih odločitev in

neracionalne prakse na nekaterih segmentih. Ta največji eksperiment povezovanja evropskih držav je večji del naše celine spremenil v območje miru, stanovitnosti in povečanega blagostanja, prvič v zgodovini z nenasilnimi sredstvi, na podlagi sočlasja držav in demokratičnih vrednot. Evropska Unija je največji ponudnik gospodarske in drugih oblik pomoči manj razvitim delom sveta, dejavnik miru in stanovitnosti. Navzlic sedanji krizi je EU v marsikaterem oziru še vedno zgled za druge celine in regionalne skupine držav.